

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาในนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอผลการสรุปตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาในนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 92.10 และมีประสบการณ์ทำงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 36.20

2. ระดับปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$; S.D. 0.96) โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 3.12$; S.D. 0.96) รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารการจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.10$; S.D. 0.99) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.09$; S.D. 0.98) โดย และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.06$; S.D. 1.11) โดย ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านสามารถจำแนกได้ ดังนี้

ด้านการบริหารการจัดการสถานศึกษา พบว่า ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$; S.D. 0.99) โดยรายการที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดทำแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาได้แก่ การจัดทำแผนร่วมกับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชุมชนตามลำดับ

ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$; S.D. 0.98) โดยรายการที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ การค้นหาหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายครอบคลุมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$; S.D. 0.96) โดยรายการที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดกิจกรรม/โครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้ผลของกิจกรรมมีความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาได้แก่ การจัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด/ผู้บำเพ็ญประโยชน์ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อร่วมบำเพ็ญ ประโยชน์แก่ชุมชน และการขยายผลกิจกรรมชุมนุม/ชมรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พบว่า ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$; S.D. 1.52) โดยรายการที่มีปัญหามากที่สุด คือ การศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมา ได้แก่ การปลูกจิตสำนึกด้านจิตอาสา/จิตสาธารณะของบุคลากรตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามเพศวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั้นหมายถึงบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย มีความคิดเห็นต่อปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. แนวทางการแก้ปัญหา การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านการบริหารการจัดการสถานศึกษา

4.1.1 การจัดทำแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) สอดแทรกเนื้อหาในการจัดทำเศรษฐกิจพอเพียง/ศึกษาจากวิทยาการ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อแหล่งเรียนรู้

2) นำนักศึกษาเข้าไปศึกษาในสถานที่จริงที่มีอยู่ในชุมชน

3) สร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติและเห็นประโยชน์ได้จริง บางแห่งจะมีแหล่งเรียนรู้แต่บางแห่งก็ไม่มีแหล่งเรียนรู้ในบางตำบลมีแหล่งเรียนรู้แต่ก็สามารถดำเนินการได้ในบางช่วง เช่น ผู้ที่มีอายุเยอะที่ไม่ได้ทำงานก็จะสามารถดำเนินการในแหล่งเรียนรู้ได้

4) จัดแหล่งเรียนรู้ให้สามารถปลูกฝังให้เกิดการพัฒนาตนเองในท้องถิ่น

4.1.2 การจัดทำแผนร่วมกับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) มีการทำแผนแต่ได้ปฏิบัติจริงแนวทางการดำเนินงานไม่ตรงกับแผนที่ได้วางไว้จึงทำให้กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง

2) จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้เห็นประโยชน์

3) จัดตั้งศูนย์สาธิตเพื่อให้เกิดการกระตุ้นและกระจายรายได้ให้ชุมชน สร้างความเข้าใจให้กับชุมชน

4.1.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงร่วมกับชุมชน

1) จัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้เห็นข้อดี
ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

2) สอดแทรกความรู้ให้แก่ผู้นำชุมชนเพื่อให้ขยายผลให้กับลูกบ้าน

3) ยกย่องผู้ที่ทำกิจกรรมต่อเนื่องที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม
ให้ชุมชนรับทราบ

4) ให้ความรู้และจัดกิจกรรมปลูกฝังแก่นักศึกษาก่อน

4.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

4.2.1 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1) ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร

2) สอดแทรกเนื้อหาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละเนื้อหาในกลุ่ม
สาขาวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การปลูกผัก ทำปุ๋ยชีวภาพ
โดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

4.2.2 การค้นหาหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

1) มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนถ้ามีก็มีการประชาสัมพันธ์ในชุมชน
ทราบ

2) ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดผลประโยชน์จากการลงมือปฏิบัติจริง

3) จัดทำโครงการดำเนินงานลงในแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ให้เกิดมีงบพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

4.2.3 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่

หลากหลาย

ครอบคลุมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ

1) จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการทำกิจกรรม

2) ให้ผู้มีส่วนในการออกแบบเครื่องมือวัดผลการประเมินผลร่วมกับ
ครูผู้สอน

3) จัดการศึกษาคุณภาพนอกสถานที่ในแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

4.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.3.1 การจัดกิจกรรม/โครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้ผลของกิจกรรมมีความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) สำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
- 2) ดำเนินกิจกรรมโดยทุกคนต้องมีส่วนร่วมโดยหน้าที่ที่ถนัด

และมีการนิเทศผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

- 3) มีการวิจัยอย่างง่ายเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา

4.3.2 การจัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด/ผู้บำเพ็ญประโยชน์ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อร่วมบำเพ็ญ ประโยชน์แก่ชุมชน

- 1) นำนักศึกษาที่ผ่านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด มาพัฒนาหมู่บ้าน วัด
- 2) เพิ่มชั่วโมงหรือหลักสูตรการบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนหรือบำรุง

ศาสนาสถาน

- 3) สอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกิจกรรมกลุ่ม
- 4) เลือกวิชาให้เหมาะสมในการจัดกิจกรรมลูกเสือ/ยุวกาชาด
- 5) นำความรู้ที่ได้ไปขยายผล คือ ไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้กับ

ครอบครัว

4.3.3 การขยายผลกิจกรรมชุมนุม/ชมรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

- 1) ขยายผลกิจกรรมจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จไปสู่ชุมชนรอบข้าง
- 2) ส่งเสริม/สนับสนุน/ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม
- 3) ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้รู้จัก เช่น การทำป้ายรณรงค์

ประชาสัมพันธ์การทำแผ่นพับ เป็นต้น

- 4) ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย

4.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

4.4.1 การศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) จัดสรรงบประมาณในการศึกษาดูงานนอกสถานที่

2) นำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ดำเนินงาน โดยมีการปรับปรุงปัญหาก่อน

3) นำนวัตกรรมใหม่มาปรับปรุงให้เข้ากับกิจกรรมของเรา

4.4.2 การปลูกจิตสำนึกด้านจิตอาสา/จิตสาธารณะของบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) ปลูกฝังค่านิยมให้ความรู้
- 2) กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรม
- 3) จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในองค์กร
- 4) สร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากร เช่น การมอบวุฒิบัตร

4.4.3 การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) จัดทำโครงการอบรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการดำเนินกิจกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในทุกเดือนหรือสัปดาห์แล้วมีการรายงานผลต่อผู้บังคับบัญชา
- 3) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมให้เกิดการพัฒนาของบุคลากรที่ต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่อง สภาพและแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยขออภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. ระดับปัญหาในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จากผลการศึกษา พบว่าระดับปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเป็นโครงการที่รัฐบาลมุ่งสนับสนุนและผลักดันให้นำมาใช้ โดยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่กำหนดให้ส่วนราชการทุกภาคส่วนได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็น

แนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการ เป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุลอย่างเป็นธรรมชาติและยั่งยืน มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548 : 5-17)

จากนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการได้นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการ โดยให้สถานศึกษาทุกระดับนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการอย่างรูปธรรม โดยทางกระทรวงศึกษาธิการจึงจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครูที่มีความรู้ความเข้าใจ อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้มีการพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้สถานศึกษาได้เกิดการพัฒนาแนวคิดได้อย่างชัดเจน อันนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ แต่การรับรู้ การเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลกระทบต่อการนำไปปฏิบัติ (ปิยะพร พูลเพิ่ม. 2551 : 58)

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมมติ สมพงษ์ภักดี (2550 : 92-93) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวครธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวครธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวครธานี ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการรับรู้มากกว่าครูผู้สอนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก และยังสอดคล้องกับ พิษณุ ศีลรักษ์ (2542 : 87-89) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรีต่อการส่งเสริมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี พบว่า บทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี

ต่อการส่งเสริมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ
 จ्ञานกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน โรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง โดยภาพรวม
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) จึงส่งผลให้ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจ
 พอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายด้าน จะเห็นว่า

ด้านการบริหารการจัดการสถานศึกษา ระดับ ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจ
 พอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อยู่
 ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษา
 นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ลงสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม โดยกำหนดแผนดำเนินการหลัก
 เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาไว้ 4 ประการ คือ
 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยการพัฒนา มาตรฐานการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตลอด
 กิจกรรมส่งเสริมรูปแบบต่าง ๆ การพัฒนาบุคลากรเครือข่าย การประชาสัมพันธ์สร้างความ
 เข้าใจ 2) การนำสู่การปฏิบัติโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนและการ
 บริหารจัดการในสถานศึกษา 3) การประสานความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายโดยจัดทำเป็น
 ฐานข้อมูลกลางเศรษฐกิจพอเพียง 4) การติดตามประเมินผล โดยพัฒนาดัชนีตัวชี้วัดความ
 พอเพียงของสถานศึกษา การติดตามผลงานพื้นที่ การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน
 การประเมินผลการเรียน นักเรียน นักศึกษาที่รับบริการ ตลอดจนเชื่อมโยงผลงานครูและ
 ผู้บริหาร จากนโยบายดังกล่าวเป็นตัวกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดทิศทาง
 การบริหารสถานศึกษา การรับรู้ของผู้บริหารจึงมีผลต่อการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียง
 ลงสู่การปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ สมพงษ์ภักดี (2550 : 92-93) ได้ศึกษาเรื่อง
 สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน
 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า การเปรียบเทียบ
 สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน
 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ที่มีขนาดต่างกันมีความ
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้
 อยู่ในระดับมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก และการเปรียบเทียบสภาพการ
 ดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนใน โรงเรียน
 ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้มากกว่าครูผู้สอนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ระดับ ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจและตระหนักที่จะรับเอาแนวคิดด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาปรับใช้เข้ากับหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยนำมาจัดเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน และมีการสอดแทรก บูรณาการ เข้ากับการเรียนการสอนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายด้านการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552) ที่เน้นการบูรณาการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ป็นวิถีดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมให้มีทักษะการคิด การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ การทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ส่งผลให้การสอนปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาของเสนาฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาวลิต จันท์ศรี (2550 : 90-91) ได้ทำการวิจัยในเรื่องสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปได้ว่าสาระการเรียนรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายการเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นหลักนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจหรือการเมือง สาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 สาระคือ เงื่อนไขคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความขยัน ด้านความแบ่งปัน และด้านความอดทน ส่วนสาระการเรียนรู้อื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกสาระการเรียนรู้ และสิริวรรณ ศรีพหล (2550 : 85-86) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน พบว่า แนวการจัดการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ควรเน้นในเรื่องของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดหลักสูตร สามารถจัดได้ 3 รูปแบบ คือ การสอดแทรกหรือบูรณาการปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม และการจัดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายวิชาหนึ่งต่างหาก ทั้งนี้การจัด
หลักสูตรต้องกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาสาระที่มุ่งพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาเจตคติและคุณธรรมที่ได้จากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะ
และความสามารถเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนแนวทาง
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนควรเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความรู้
ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นพื้นฐานนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง
เช่น กระจ่างในค่านิยม กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการอภิปราย กิจกรรมการเรียนการ
สอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ กิจกรรมการเรียนการ
สอนโดยการแก้ปัญหา และกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับ ปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
มาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวม
อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่กำหนดไว้
ในหลักสูตรโดยเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนตามศักยภาพมุ่งเน้น
เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน
ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (กรมวิชาการ, 2544 : 2) ดังนั้น การที่จะนำหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมในโรงเรียน นอกจากมีการส่งเสริมด้านการจัดหลักสูตร
และกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ควรต้องมีการส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา
ส่งเสริมให้กับผู้เรียนด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน
ได้พัฒนาทุกด้านพร้อมกัน ซึ่งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงจัดได้ง่ายเนื่องจากไม่ต้องไปบูรณาการกับเนื้อหาวิชาซึ่งสามารถจัดเป็นกิจกรรมที่
หลากหลาย เช่น โครงการ กิจกรรมตามความสนใจ ชุมนุมวิชาการ กิจกรรมสาธารณประโยชน์
ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้มีตัวอย่างที่ทาง
กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำไว้เป็นแนวทางให้สถานศึกษาได้ดำเนินการ สอดคล้องกับ
การศึกษาของ เอื้อพงศ์ เฉลิมเล่า (2552 : 53-54) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการทำโครงการเพื่อเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่โดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน

ชุมชน สารระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านเกณฑ์การประเมินตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 92

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ระดับปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จคือ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากบุคลากร โดยเฉพาะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถและนำความรู้ที่ได้ไปใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้นครูจึงเป็นผู้ที่จะน้อมนำเอาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันที่มีการส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และกระบวนการในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดอบรมทั้งระบบ เมื่อครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจที่จะนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนก็จะได้รับการพัฒนาตามนโยบายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของพัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545 : 87-88) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 361 คน พบว่า คุรุมบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 44.3 อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.5 และอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 21.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติบทบาทครู ได้แก่ 1) เจตคติ ที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน 3) การสนับสนุนจากโรงเรียน และ 4) รายวิชาที่สอน เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถทำนายการปฏิบัติบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ ร้อยละ 18.80 ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง มีปัญหาในด้านผู้เรียนมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านผู้บริหาร และด้านเพื่อนร่วมงานและณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543 : 90-91) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติ และปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการเตรียมการ การจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ การกำกับ ติดตามและประเมินผล 2) ความต้องการที่สำคัญในการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการนี้ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ และงบประมาณ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงกับรายวิชาต่าง ๆ และการกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามเพศวุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั้น หมายถึง บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย มีความคิดเห็นต่อปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ได้มีการนำนโยบายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกสังกัดได้ดำเนินการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน เพื่อนำความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเผยแพร่สู่นักเรียนและชุมชน (พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์. 2545 : 4) ซึ่งนโยบายดังกล่าวเชื่อมโยงกับผลงานของครูและผู้บริหาร ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกแห่ง และทุกระดับต้นตอที่จะนำแนวคิดดังกล่าวไปดำเนินการ ในสถานศึกษาที่รับผิดชอบ จึงส่งผลให้ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการแก้ปัญหา การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย ใน 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ควรมีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดแทรกเนื้อหาในการจัดทำเศรษฐกิจพอเพียง/ศึกษาจากวิทยากรเพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ควรนำนักศึกษาเข้าไปศึกษาในสถานที่จริงที่มีอยู่ในชุมชนการจัดทำแผนร่วมกับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดการกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้เห็นประโยชน์และจัดตั้งศูนย์สาธิตเพื่อให้เกิดการกระตุ้นและกระจายรายได้ให้ชุมชน สร้างความเข้าใจให้กับชุมชนจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้เห็นข้อดีในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและยกย่องผู้ที่ทำกิจกรรมต่อเนื่องที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมให้ชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของสุนิสา วิชัยวงษ์ (2549 : 87-89) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนชอบเพราะไม่จำเจอยู่กับการเรียนรู้ในห้องเรียน ได้เรียนรู้โดยได้รับประสบการณ์ตรง นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนสนใจมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น นักเรียนมีความสุข สนุกสนานในการเรียน มีส่วนร่วมในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 83.03 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนคือ ร้อยละ 70 จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เป้าหมายร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดและเอื้อพงศ์ เกลิมเล่า (2552 : 53-54) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการทำโครงการเพื่อเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สามารถเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านเกณฑ์การประเมินตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 92 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ควรให้มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร สอดแทรกเนื้อหาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละเนื้อหา กลุ่มสาขาวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การปลูกผัก ทำปุ๋ยชีวภาพ โดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สำหรับการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายครอบคลุมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ ให้ผู้มีส่วนในการออกแบบเครื่องมือวัดผลการประเมินผลร่วมกับครูผู้สอนและจัดการศึกษาดูงานนอกสถานที่ในแหล่งเรียนรู้ที่ประสบ ความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอื้อพงศ์ เกลิมเล่า (2552 : 53-54) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการทำโครงการเพื่อเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สามารถเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเกณฑ์การประเมินตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 92 และชาญชัยณรงค์ ทรงคาศรี (2552 : 89-90) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตาม

ปรัชญาเศรษฐกิจของชาวมุสลิมชนบท ได้แก่ ความพอเพียงตามสภาพทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมและวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ความผูกพันต่อประโยชน์ส่วนรวม ความต้องการพัฒนาให้เป็นชุมชนตัวอย่าง ความศรัทธาในผู้นำ และการปฏิบัติตามคำเชิญชวนของเพื่อนบ้าน รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวมุสลิมชนบทประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมกลุ่มให้มีความตระหนัก ความรู้ และเจตคติ การกระทำกิจกรรมกลุ่มให้มีทักษะ การตรวจสอบกิจกรรมกลุ่ม ให้มีการสนับสนุนการประเมินผล และการปรับปรุงกิจกรรมกลุ่มให้มีส่วนร่วมเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรการจัดกิจกรรม/โครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้ผลของกิจกรรมมีความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดำเนินกิจกรรมโดยทุกคนต้องมีส่วนร่วมโดยหน้าที่ที่ถนัด และมีการนิเทศสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกิจกรรมกลุ่ม ขยายผลกิจกรรมจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ไปสู่ชุมชนรอบข้างและประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้รู้จัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิชา ชันชัยภูมิ (2551 : 89-90) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ส่วนใหญ่ครูจัดทำแผนการเรียนรู้เอง แต่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จรูปด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จครูให้นักเรียนกับโทรทัศน์ทางไกล และมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมยูทูป และสภกรณ์อ้อมทรัพย์ ด้านการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนส่วนใหญ่ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดป้ายนิเทศและแสดงผลงานนักเรียน แต่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ครูใช้โทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม และจัดป้ายนิเทศนอกห้องเรียน ด้านการใช้สื่อและผลิตสื่อประกอบการเรียนส่วนใหญ่ครูใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน แต่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จใช้สื่อโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม สื่อของจริงคือแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผลส่วนใหญ่ครูซึ่งรวมถึงครูในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ ครูมีชั่วโมงสอนมากไม่มีเวลาจัดทำแผนการเรียนรู้ ด้านการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีเวลาไม่เพียงพอจึงทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ครูขาดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ด้านการใช้สื่อและผลิตสื่อประกอบการเรียนครูขาดงบประมาณ ในการจัดทำและจัดซื้อสื่อ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครูขาดเทคนิคใหม่ ๆ ในการวัดและประเมินผล และปัญหาของครูในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีเพียงเล็กน้อย คือ ปัญหาการติดต่อประสานงานกับชุมชนในการขอชมแหล่งเรียนรู้ และศักดิ์วิบูลย์ จันทร์ธานี (2550 : 50-51) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 4 เรื่องงานและพลังงาน พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากจบกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด ผ่านเกณฑ์ เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 69.49 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 76 ของนักเรียนทั้งหมด นักเรียนที่ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเรื่องงานและพลังงานมีความสามารถในการทำโครงการวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ปลุกฝังค่านิยมให้ความรู้ กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ในการจัดกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในองค์กรสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากร เช่น การมอบวุฒิบัตร จัดทำโครงการอบรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการดำเนินกิจกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมให้เกิดการพัฒนาของบุคลากรที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร สุปัญญา (2550 : 89-90) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การศึกษาความคิดเห็นต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชน แกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหลังจากที่ได้อบรมมา ได้มีการนำมาปฏิบัติ โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง ซึ่งแกนนำหมู่บ้านใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดิน โดยเฉพาะแหล่งน้ำและกิจกรรมการเกษตรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ อยู่บนพื้นฐานการผลิตอย่างเพียงพอ ในขณะที่เดียวกันมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการจัดอบรมโครงการต่างๆเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน นอกจากนี้ยังรู้จักนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาพัฒนา เพื่อประกอบเป็นอาชีพ ภายในหมู่บ้านยังมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพต่างๆและมีการจดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย

โดยชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินกิจการ และผลผลิตมาจากกระบวนการของคนในชุมชน และที่สำคัญแกนนำหมู่บ้านยังให้เกียรติ ยกย่อง ให้ความสำคัญกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จ บุคคลที่มีความรู้ มีคุณธรรม เพื่อยึดเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าสภาพและแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาในระดับปานกลางและผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามประเภทการดำเนินงานไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั้นหมายถึง บุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคาย มีความคิดเห็นต่อปัญหาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดหนองคายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านการบริหารสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า งบประมาณ และแผนการปฏิบัติการนั้นควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการกำกับติดตามและประเมินผลโครงการที่จัดขึ้นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการกำกับติดตามการใช้งบประมาณตามแผนที่กำหนดไว้

1.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า การจัดหลักสูตรในการเรียนการสอนยังไม่ถูกต้องตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด อีกทั้งยังขาดในเรื่องของการปรับวิธีการสอนให้นักเรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้สอนควรนำผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ควรมีการวางแผนและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนร่วมกัน และควรมีการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อใช้สนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า การนำกิจกรรมการสอน นั้นไม่มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และไม่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน มากนัก และยังไม่มีความหลากหลายของกิจกรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนสนใจเลย ดังนั้น ผู้สอนควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักศักยภาพของตนเองและเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ครูยังขาดความรู้ ในเรื่องของการพัฒนาตนเองในเรื่องของเทคนิคการสอน และการนำสื่อการเรียนการสอน ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น อีกทั้งยังไม่โอกาสที่จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้มาก ด้วยความสามารถ ดังนั้น ผู้บริหารควรกำกับ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากร ในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาสภาพและการดำเนินการในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง